

KS. STANISŁAW BIELECKI
Kielce

IDEA HISTORII ZBAWIENIA I JEJ PREZENTACJA W KATECHIZMACH KS. BPA E. MATERSKIEGO

Ksiądz biskup E. Materski jest współautorem katechizmów dla klas - drugiej, trzeciej, czwartej i piątej szkoły podstawowej. W 1958 r. w Poznaniu wydane zostały następujące jego katechizmy: dla klasy II - *Mój katechizm*, dla klasy III - *Czekamy na Zbawiciela. Stary Testament* i dla klasy IV - *Pan Jezus pośród nas. Nowy Testament*. W dwa lata później w Poznaniu ukazał się kolejny jego katechizm *Chrystus Prawdą. Prawdy wiary w Roku Kościelnym*, przeznaczony dla klasy V. Ten ostatni katechizm, rozszerzony w 1964 r. o część drugą: *Prawdy wiary w życiu chrześcijanina*, utracił swą aktualność po wprowadzeniu odnowionego cyklu niedzielnych czytań mszalnych. Pozostałe zaś, poprawiane i uzupełniane, nadal cieszą się dużą popularnością. Od 1970 r. katechizm dla klasy II nosi tytuł: *Przyjdź Panie Jezu*.

Nawet powierzchowny kontakt z katechizmami pozwala zauważyć, że charakteryzują się one częstym odwoływaniem się do Pisma św. Co więcej - dobór i następstwo tekstów biblijnych zasadniczo służy zilustrowaniu głównych wydarzeń historii zbawienia. Dlaczego? By na to odpowiedzieć, zwróćmy najpierw uwagę na aktualność idei historii zbawienia.

I. AKTUALNOŚĆ IDEI HISTORII ZBAWIENIA

Bez trudu daje się zauważyć, że i d e a h i s t o r i i z b a w i e n i a p r z e n i k a c a ł ą B i b l i ę. Na niej wychowywały się kolejne pokolenia Narodu Wybranego. Każdy Izraelita miał obowiązek znać dzieje zbawienia, rozważać je i wyprowadzać z nich życiowe wnioski. Księga Powtórzonego Prawa nakazywała przy każdorazowym składaniu pierwocin wypowiadać takie oto wyznanie: "Ojciec mój, Aramejczyk błędzący, zstąpił do Egiptu, przybył tam w niewielkiej liczbie ludzi i tam się rozrósł w naród ogromny, silny i liczny. Egipcjanie źle się z nami obchodzili, gnębili

nas i nałożyli na nas ciężkie roboty przymusowe. Wtedy myśmy wołali do Pana, Boga ojców naszych. Usłyszał Pan nasze wołanie, wejrzał na naszą nędzę, nasz trud i nasze uciemżenie. Wyprowadził nas Pan z Egiptu mocną ręką i wyciągniętym ramieniem wśród wielkiej grozy, znaków i cudów. Zaprowadził nas na to miejsce i dał nam ten kraj opływający w mleko i miód. Teraz oto przyniosłem pierwociny płodów ziemi, którą dałeś mi, Panie" (26, 5-10). Jest to jedno z summariów historii zbawienia, jakie napotykamy w Piśmie św. Jest rzeczą znamionną, że wyliczenie zbawczych interwencji Boga podprowadza pod osobistą refleksję: "Teraz oto przyniosłem pierwociny płodów ziemi, którą dałeś mi, Panie" (w. 10). W ten sposób składający pierwociny włączał samego siebie w historię zbawienia. Wyznawał, że osobiście jest adresatem zbawczych wydarzeń, w szczególności zaś dania w posiadanie ziemi. Pierwociny, które składał, pochodzą właśnie z tej ziemi, którą dał mu Pan¹.

Podjęcie przez naród ważnej decyzji poprzedza niekiedy przypomnienie głównych wydarzeń historii zbawienia. I tak Jozue, po podziale ziemi obiecanej, a przed odnowieniem przymierza w Sychem, najpierw opowiada ludowi całe dotychczasowe dzieje zbawienia (Joz 24, 2-13), by następnie postawić go przed wyborem: "Gdyby wam się nie podobało służyć Panu, rozstrzygnijcie dziś, komu służyć chcecie" (24, 15). Swoją decyzję: "Dalekie to od nas, abyśmy mieli opuścić Pana, a służyć bóstwom obcym" (24, 16), naród uzasadnia dziełami Boga dokonanymi w historii na rzecz Izraela (24, 17-18).

Zbawczy sens poszczególnych wydarzeń historii zbawienia przekazywano z pokolenia na pokolenie. Czynił to ojciec, gdy wyjaśniał dzieciom sens paschalnej ofiary (Wj 12, 26-27). Dawały ku temu okazję nieszczęścia, przy których naród szukał pociechy i oparcia, rozważając zbawcze wydarzenia z przeszłości (Ps 44, 2 nn.).

W miarę upływu czasu historia zbawienia ubogacała się o nowe wydarzenia. Pożegnalne przemówienie Samuela zawierające streszczenie dotychczasowej historii zbawienia wspomina o ustanowieniu monarchii (1 Sm 12, 6-13). Autor Księgi Syracha charakteryzuje wybitne postacie dziejów zbawienia, poczynając od Henocha, a kończąc na współczesnym sobie arcykapłanie Szymonie (220-195 prz. Chr.) (Syr 44, 16-50, 21). Natomiast św. Szczepan w wystąpieniu przed sanhedrynem swą syntezę historii zbawienia (Dz 7, 1 nn.), zamyka oskarżeniem: "Wy zawsze sprzeciwiacie się Duchowi Świętemu. Jak ojcowie wasi, tak i wy. Któregoż z proroków nie prześladowali wasi ojcowie? Pozabijali nawet tych, którzy przepowiadali przyjście Sprawiedliwego. A wyście zdradzili Go teraz i zamordowali" (7, 51-52). Przyjmowany przez Żydów ciąg wydarzeń zbawczych Szczepan uzupełnia wzmianką o

¹ Por. G. von R a d. *Deuteronomio*. Brescia 1979 s. 175, nn.; S. Ł a c h. *Księga Powtórzonego Prawa*. Poznań 1971 s. 238 n.

śmierci Chrystusa. Także św. Paweł nawiązuje do historii zbawienia, gdy przedstawia w Antiochii Pizydyjskiej zbawcze dzieło Chrystusa (Dz 13, 17-37). Prowadziła ona ku Chrystusowi, w którym każdy, kto wierzy, otrzymuje odpuszczenie grzechów. Dlatego św. Paweł zwraca się do słuchaczy: "Niech będzie wam wiadomo, bracia, że zwiastuje się wam odpuszczenie grzechów przez Niego" (13, 38).

Ponadto o aktualności idei historii zbawienia świadczy fakt, że p o j a w i a s i ę o n a c z ę s t o w d o k u m e n t a c h S o b o r u W a t y k a ń s k i e g o I I ². Konstytucja o objawieniu Bożym w punktach 14 i 17 wylicza takie oto wydarzenia z historii zbawienia: przymierze z Abrahamem, przymierze z Narodem Wybranym za pośrednictwem Mojżesza, działalność proroków, przyjście Chrystusa na świat, założenie przez Niego królestwa Bożego na ziemi, objawienie czynami i słowami swego Ojca i siebie samego, śmierć, zmartwychwstanie, chwalebne wniebowstąpienie, zesłanie Ducha Świętego oraz głoszenie Ewangelii dla wzbudzenia wiary w Jezusa Chrystusa.

Idea historii zbawienia jest obecna także w konstytucji dogmatycznej o Kościele, która mówiąc o jego misterium, ukazuje, jak Ojciec "wierzących w Chrystusa postanowił zgromadzić w Kościele świętym, który już od początku świata ukazany przez typy, cudownie przygotowany w historii narodu izraelskiego i w Starym Przymierzu, ustanowiony w czasach ostatecznych, objawiony został przez wylanie Ducha, a w końcu wieków osiągnie swe chwalebne dopełnienie" (KK 2). W końcowym rozdziale tejże konstytucji, wyjaśniając rolę Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, Sobór uznał za słuszne ukazać Ją na tle całej historii zbawienia (KK 55-59).

Dekret o działalności misyjnej Kościoła zaznacza, że "Bóg przez misję jawnie realizuje historię zbawienia. Działalność misyjna uobecnia Chrystusa, sprawcę zbawienia, przez słowo Ewangelii i sprawowanie sakramentów, których szczytem i ośrodkiem jest Najświętsza Eucharystia" (DM 9). Nic więc dziwnego, że konstytucja o liturgii świętej stwierdza, iż przepowiadanie powinno czerpać swoją treść przede wszystkim z Pisma św. i liturgii. Winno być ono zwiastowaniem wielkich dzieł Bożych w historii zbawienia, czyli - innymi słowy - misterium Chrystusa, które jest obecne i działa, szczególnie w obrzędach liturgicznych (por. KL 35). Zwróćmy uwagę na relację, jaka zachodzi między liturgią a historią zbawienia: liturgia uobecnia i aktualizuje historię zbawienia.

Wreszcie idea historii zbawienia jest bliska mentalności współczesnego człowieka, który nie tylko fascynuje się przyspieszonym biegiem historii, lecz także

² Analizie tekstów soborowych, w których występuje wyrażenie "Historia zbawienia", podaje L. Madej (*Rozumienie historii zbawienia w dokumentach Soboru Watykańskiego II*. Lublin 1981 s. 94 nn.).

w nie mniejszym stopniu pragnie poznawać swoją przeszłość. Nic więc dziwnego, że badania archeologiczne cieszą się takim zainteresowaniem właśnie w epoce zdumiewających osiągnięć technicznych³.

II. CECHY HISTORII ZBAWIENIA

Biblijna historia zbawienia nie jest serią oderwanych epizodów lub pojedynczych interwencji zbawczych, lecz stanowi aktualizację jednego planu miłości. Było rzeczą zrozumiałą, że Bóg realizował ten plan w historii w sposób progresywny, lecz był to jeden plan zbawienia⁴. Dlatego zarówno Stary, jak i Nowy Testament mocno podkreślają jedność historii zbawienia. Idea ta była szczególnie droga religii judaistycznej⁵. Dlatego i z tego względu wszyscy bez wyjątku pisarze nowotestamentalni dokładali starań, by wykazać, że nowe objawienie jest kontynuacją starego. W ten sposób mogli przewyciężyć podstawowe zastrzeżenie ze strony adresatów pochodzących z judaizmu: gdyby orędzie chrześcijańskie stanowiło zerwanie ze Starym Testamentem, wówczas Jezus byłby dla nich nie do przyjęcia, gdyż negowałby to, co Bóg objawił przed Jego przyjściem⁶.

Ukazywanie jedności historii zbawienia nie przysparzało autorom Nowego Testamentu żadnych trudności, bo tym, który kieruje historią zbawienia, jest ten sam Bóg, Stwórca świata, Zbawca Izraela i Ojciec naszego Pana Jezusa Chrystusa. Nic więc dziwnego, że Stary Testament rozpoczyna historię zbawienia nie od patriarchy Abrahama ani od Noego, ani nawet od Adama, lecz od stworzenia wszechświata. Właśnie ono stanowi pierwszy akt historii zbawienia. I tak Psalm 136 rozpoczyna prezentację historii zbawienia od dzieła stworzenia (5-9), po czym bezpośrednio wylicza szereg interwencji zbawczych na rzecz Izraela (10-25)⁷. Jest rzeczą charakterystyczną, że zarówno według judaizmu, jak i według pisarzy Nowego Testamentu, historia zbawienia nie ogranicza się do przeszłości i teraźniejszości, lecz obejmuje także przyszłość. Rozpoczęła się ona stworzeniem nieba i ziemi (Rdz 1, 1), a zakończy nastaniem nowego nieba i ziemi (Ap 21, 1). Przyszłość historii zbawienia zarysowuje – między innymi – znany tekst z 1 Kor 15, 22-28.

³ Por. J. Croatto. *Storia della salvezza. Introduzione alla Bibbia*. Brescia 1971 s. 9.

⁴ Por. S. Lyonnet. *La storia della salvezza nella lettera ai Romani*. Napoli 1967 s. 223 nn.

⁵ Aby silniej podkreślić jedność historii zbawienia, tradycja żydowska chętnie umieszczała różne jej etapy pod tą samą datą w kalendarzu. Tak np. Pascha, która według tradycji biblijnej upamiętniała noc wyjścia z niewoli egipskiej (Wj 12, 42), według Targumu palestyńskiego upamiętniała cztery noce, które streszczają całą historię zbawienia: noc stworzenia, noc przymierza z Abrahamem, noc wyjścia z Egiptu oraz noc przyjścia Mesjasza. Por. R. Le Déaut. *La nuit pascale*. Roma 1980 s. 76 nn.

⁶ Por. S. Lyonnet. *Il Nuovo Testamento alla luce dell'Antico*. Brescia 1972 s. 19.

⁷ Zauważmy, że również IV *Modlitwa eucharystyczna* swe opowiadanie historii zbawienia rozpoczyna od dzieła stworzenia.

Również Apokalipsa św. Jana w znacznej części jest poświęcona temu, "co musi stać się" (Ap 1, 1).

Historia zbawienia, która jest aktualizacją jednego planu miłości Boga do człowieka, zawdzięcza swą jedność szczególnie Osobie Jezusa Chrystusa: "Tak Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne" (J 3, 16). Stwierdzenie, że Jezus Chrystus znajduje się w centrum historii zbawienia, stanowi absolutną nowość chrześcijaństwa i radykalnie kontrastuje ze sposobem, w jaki judaizm pojmował zbawienie człowieka. W Jezusie Chrystusie historia zbawienia ma swój początek i swój kres. Dobitnie wskazują na to następujące idee zawarte w hymnach Pawłowych: Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa napełnił nas w Chrystusie wszelkim błogosławieństwem duchowym. W Nim wybrał nas przed założeniem świata. Przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, w którym mamy odkupienie przez Jego krew - odpuszczenie występków. Oznajmił nam tajemnicę swej woli, aby wszystko na nowo zjednoczyć w Chrystusie jako Głowie (por. Ef 1, 3-10). "W Nim zostało wszystko stworzone: i to, co w niebiosach, i to, co na ziemi [...] Wszystko przez Niego i dla Niego zostało stworzone. On jest przed wszystkim i wszystko w Nim ma istnienie. I On jest Głową Ciała - Kościoła" (Kol 1, 16-18). Zechciał bowiem Bóg, "aby przez Niego znów pojednać wszystko z sobą [...] wprowadziwszy pokój przez krew Jego krzyża" (Kol 1, 20).

W centrum zbawczego dzieła Chrystusa znajduje się Jego śmierć i zmartwychwstanie. Święty Paweł przedstawia dzieło zbawcze Chrystusa jako powrót ludzkości do Boga. Przez swój grzech w Adamie ludzkość oddaliła się od Boga i o własnych siłach nie może nic więcej, jak tylko coraz bardziej się oddalać. W tej tragicznej sytuacji Bóg posyła swego Syna w "ciele podobnym do ciała grzesznego" (Rz 8, 3), by zbawił ludzkość⁸. Chrystus, który przyprowadza ludzkość do Boga, jest także samym centrum całego stworzenia. Wszechświat włączony zostaje w historię zbawienia, ponieważ stworzony dla człowieka, w jakimś stopniu podziela jego los. Stworzenie wmieszane jest w historię ludzką. "Stworzenie zostało poddane marność - nie z własnej chęci, ale ze względu na Tego, który je poddał - w nadziei, że również ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia, by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych" (Rz 8, 20-21).

Umierając za grzeszników, Chrystus przywrócił przyjaźń człowieka z Bogiem. Dzięki wierze w Chrystusa wszyscy, to znaczy zarówno Żydzi jak i poganie, mają przystęp do Boga (por. Rz 5, 2; Ef 2, 18; 3, 12). W Chrystusie Bóg stał się Bogiem bliskim, Emmanuelem, to znaczy Bogiem z nami

⁸ Por. L y o n n e t. *La storia della salvezza* s. 189 nn.

(por. Mt 1, 23)⁹. Każdy chrześcijanin przez chrzest uczestniczy w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa (por. Rz 6, 3-10). Z tego faktu wypływają bardzo istotne konsekwencje życiowe: "Rozumiejcie, że umarliście dla grzechu, żyjecie zaś dla Boga w Chrystusie Jezusie" (Rz 6, 11).

Należy zauważyć, że zasygnalizowane powyżej dwie zasadnicze cechy biblijnej historii zbawienia, czyli jej jedność i chrystocentryzm, każdy z nowotestamentalnych pisarzy uwypukla w specyficzny dla siebie sposób. I tak, ewangelista Mateusz, podkreślając jedność oraz centralne miejsce Osoby Jezusa Chrystusa w historii zbawienia, posługuje się charakterystycznymi zwrotami typu: "A stało się to wszystko, aby się wypełniło słowo Pańskie powiedziane przez Proroka" (Mt 1, 22), po których następuje odpowiedni cytat ze Starego Testamentu.

Ewangelista Jan interpretuje natomiast chrystologicznie niektóre instytucje, prawa i wydarzenia Starego Testamentu. Według IV Ewangelii Jezus jest prawdziwym barankiem paschalnym, który "gładzi grzech świata" (J 1, 29) i zostaje ofiarowany dla zbawienia ludu bez łamania Mu kości (19, 32-36), jak to było przepisane dla baranka żydowskiej paschy (Wj 12, 46). W życiu religijnym Narodu Wybranego bardzo ważną funkcję spełniała świątynia jerozolimska. Jezus jest nową świątynią dla składania kultu przez nowy lud (J 2, 21). Nawiązując do daru mанны, którą Izraelici karmili się podczas wędrówki przez pustynię (Wj 16, 4. 14-35), Jezus objawia siebie jako chleb żywy, który zstąpił z nieba (J 6, 51). Podane powyżej przykłady służą jedynie dla zilustrowania nastawienia charakterystycznego dla św. Jana.

Centralne miejsce Osoby Jezusa Chrystusa w historii zbawienia dzieli ją na dwa etapy: czas przed przyjściem Chrystusa i czas, który rozpoczyna się z przyjściem Chrystusa (por. Rz 1-3; 5, 12-21).

III. PREZENTACJA IDEI HISTORII ZBAWIENIA W KATECHIZMACH KS. BPA E. MATERSKIEGO

Wskazawszy na aktualność idei historii zbawienia oraz na jej najistotniejsze cechy, przeanalizujmy następnie, w jakim stopniu i w jaki sposób idea ta przenika katechizmy ks. bpa E. Materskiego. Z tego punktu widzenia na szczególną uwagę zasługują katechizmy przeznaczone dla klasy II, III i IV.

Pierwszy z nich nosi tytuł: *Mój katechizm. Przyjdź Panie Jezu*¹⁰ i zawiera 59 jednostek katechetycznych. Przeznaczony dla klas drugich ma służyć pomocą w przygotowywaniu się dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Nic więc dziwnego, że powyższy cel ma zasadniczy wpływ na

⁹ M. I. A l v e s. *Il cristiano in Cristo. La presenza del cristiano davanti a Dio secondo S. Paolo*, Braga 1980 s. 347.

¹⁰ Opracowany razem z S. N. Bekker. Sandomierz 1988.

profil jednostek katechetycznych. Bez trudu można zauważyć, że w katechizmie wiele miejsca poświęcono nie tylko problematyce sakramentu Pokuty i Eucharystii, lecz także głównym wydarzeniom historii zbawienia i najważniejszym świętom roku kościelnego. Te dwa ostatnie nurty wzajemnie się dopełniają, gdyż poznawanie zarysu historii zbawienia zostało dostosowane, w miarę możliwości, do przeżyć roku liturgicznego. Dzięki takiemu ustawieniu wydarzenia z historii zbawienia przestają być jedynie minioną i odległą rzeczywistością, zaś przeżywanie okresów i świąt roku kościelnego zostaje ubogacone istotną treścią. Dopasowanie katechezy do okresu liturgicznego dopomaga dzieciom w lepszym odkrywaniu sensu zbawczych wydarzeń.

Wspomniany katechizm zawiera jedynie zarys historii zbawienia. Wynika to z jednej strony z uwzględnienia pojętności dziecka, z drugiej zaś – z troski o jak najwcześniejsze przedstawienie mu głównych jej etapów. Co obejmuje ten zarys? Kilka pierwszych jednostek katechetycznych poświęcono tematyce stworzenia świata i człowieka, upadku pierwszych ludzi i obietnicy Zbawiciela (numery 3–5, 8, 10–11). Następnie bardzo skrótowo zarysowano dzieje Narodu Wybranego: powołanie Abrahama, ofiara Melchizedeka, wyzwolenie z niewoli egipskiej, przymierze i przykazania (numery 12–15), które omówiono w dalszej części katechizmu. O Matce Zbawiciela mówią jednostki nr 16 i 17. W poznawaniu tożsamości i dzieła Jezusa Chrystusa pomaga dalsza część katechizmu (numery 18–42, 45–46, 48–59). Łatwo więc zauważyć, że tematyka tak została dobrana i uporządkowana, by skupić uwagę dzieci na Osobie Jezusa Chrystusa. "Jesteśmy złączeni z Jezusem" – to tytuł pierwszej jednostki katechetycznej. Jest rzeczą znamioną, że imię "Jezus" występuje aż w 38 na 59 tytułów tematów. Materiał ze Starego Testamentu przyporządkowany został pełniejszemu ukazaniu Osoby Jezusa. Już tytuły jednostek katechetycznych zawierają sformułowania typu: "Jezus uczy nas", "jednoczy nas ze sobą", "przebacza nam", "wzywa nas do poprawy życia", "umarł za nas na krzyżu", "ofiaruje się za nas we Mszy świętej". W ten sposób sygnalizuje się, że dzieło zbawcze Jezusa ogarnia każdego z uczestników katechezy. Zarys historii zbawienia otwiera dzieło stworzenia, zamyka zaś wizja ponownego, chwalebego przyjścia Jezusa Chrystusa na ziemię. Mimo że katechizm nawiązuje jedynie do najważniejszych wydarzeń historii zbawienia, to jednak w sposób bardzo wyraźny akcentuje zarówno jej jedność, jak i chrystocentryzm.

Struktura jednostek katechetycznych jest bardzo prosta: po wprowadzeniu do tematu znajduje się odpowiedni cytat z Pisma św., po czym następuje komentarz. Dobór tekstów biblijnych jest bardzo przemyślany. Dla zasignalizowania, że są one słowem Bożym, katechizm wyodrębnia je przez zastosowanie tłustego druku. Podawane teksty biblijne, niekiedy bardzo

krótkie, zawierają to, co jest najistotniejsze w omawianym wydarzeniu zbawczym.

Katechizm *Przyjdź Panie Jezu* przeznaczony dla klas drugich podaje jedynie zarys historii zbawienia. Pogłębienie jej znajomości jest zaprogramowane na kolejne dwa lata katechizacji. Pomocą w pełniejszym zapoznawaniu się z historią zbawienia służą dwa następne katechizmy: *Mój katechizm. Czekaemy na Zbawiciela*¹¹ dla klas trzecich i *Mój katechizm. Pan Jezus pośród nas*¹² dla klas czwartych. Pierwszy z nich w 39 jednostkach katechetycznych ukazuje historię zbawienia, poczynając od stworzenia świata aż do przyjścia na świat Jezusa. Ponadto katechizm ten zawiera 19 jednostek, w których omawia się rok kościelny. Zauważa się, że historia zbawienia do czasu przyjścia Chrystusa została przedstawiona dość szczegółowo. Porównując ją z jej zarysem znajdującym się w katechizmie *Przyjdź Panie Jezu*, należy stwierdzić rozwinięcie już znanych i pojawienie się nowych tematów. Historia dotycząca początków została ubogacona o tematy: "Ludzie przez grzech oddalają się od siebie", "Bóg zawiera przymierze ze sprawiedliwym Noem", "Tylko Bóg jednoczy ludzi. Wieża Babel". Pełniej ukazano dzieje patriarchów (numery 9-14). Kilka jednostek katechetycznych rozwija problematykę związaną z postacią Mojżesza, czyli omawia wyjście z niewoli, przymierze i wędrówkę do ziemi obiecanej (numery 15-21). W dalszej części katechizmu *Czekaemy na Zbawiciela* dzieci poznają kolejne etapy historii zbawienia: wejście do ziemi obiecanej, ustanowienie monarchii, zawarcie przymierza z Dawidem, zbudowanie świątyni, uprowadzenie do niewoli babilońskiej, powrót i odbudowa świątyni, próba wiary w czasach Machabeuszów. Ponadto dzieci mają okazję zapoznania z tak ważnymi postaciami historii zbawienia, jak: Jozue, Samuel, Dawid, Salomon, Elias, Elizeusz, Izajasz, Jeremiasz, Ezechiel, Job, Tobiasz, Jonasz i Daniel.

Jakkolwiek katechizm *Czekaemy na Zbawiciela* omawia tylko te wydarzenia z historii zbawienia, które poprzedziły przyjście Jezusa na świat, to jednak przy tym bardzo wyraźnie akcentuje centralne miejsce Jezusa Chrystusa w historii zbawienia. Charakterystyczny jest tytuł pierwszej jednostki katechetycznej: "Żyjemy w łączności z Jezusem", a w niej następujące słowa: "Pan Jezus wzywa nas, żebyśmy czytali Pismo święte, bo ono daje świadectwo o Nim. «Badacie Pismo, ponieważ sądzicie, że w nich zawarte jest życie wieczne: to one właśnie dają o Mnie świadectwo» (J 5, 39) [...] W Twoim podręczniku i w tym roku, jak i w poprzednim, znajdziesz słowo Boże. Czytając je będziesz nie tylko lepiej poznawać Pana Jezusa, ale i coraz ściślej z Nim się jednoczyć, otrzymywać od Niego życie Boże. Jeśli dobrze

¹¹ Opracowany razem z S. N. Hekker. Warszawa 1988.

¹² Opracowany razem z S. N. Hekker. Warszawa 1988.

przyjmiesz słowo Boże, będziesz iść razem z Jezusem do Ojca, który da Ci największe szczęście: życie z Nim na wieki"¹³.

Lepszemu poznaniu Jezusa poprzez wydarzenia i osoby Starego Testamentu pomaga struktura jednostek katechetycznych: po wstępie następuje opowiadanie zaczerpnięte z ksiąg Starego Testamentu oraz objaśniający je komentarz. Otóż w komentarzu wskazuje się, że pewne osoby i wydarzenia są figurami, które realizują się w Osobie Jezusa Chrystusa. I tak ukazano, że figurą Jezusa jest Abel, Izaak, Melchizedek, Józef, baranek paschalny, wąż miedziany i Jonasz. Ponadto w komentarzu znajdują się niekiedy cytaty z Nowego Testamentu wyjaśniające pełny sens omawianego wydarzenia z historii zbawienia. I tak, po opowiadaniu o wężu miedzianym w objaśnieniach podano słowa Jezusa: "A jak Mojżesz wywyższył węża na pustyni, tak potrzeba, by wywyższono Syna Człowieczego, aby każdy, kto w Niego wierzy, miał życie wieczne" (J 3, 14-15), Katechizm eksponuje ideę mesjańską i dużo miejsca poświęca zapowiedziom prorockim, które wypełniły się na Osobie Jezusa Chrystusa. Znamienny jest tytuł ostatniej jednostki katechetycznej dotyczącej historii zbawienia: "Spełniło się wszystko, co Bóg zapowiedział" (nr 39).

Dalszy ciąg historii zbawienia obejmujący okres od wydarzeń bezpośrednio poprzedzających przyjście na świat Jezusa aż do ponownego Jego przyjścia jest ukazany w następnym katechizmie zatytułowanym *Pan Jezus pośród nas*. Materiał w nim zawarty jest podzielony na 58 jednostek katechetycznych, których tematykę dostosowano do okresów roku kościelnego. Z tego względu najpierw zapoznaje się dzieci z nauką Jezusa o królestwie Bożym (numery 3-16), by potem, stosownie do przeżywanego okresu liturgicznego, omówić szczegółowo przyjście, życie i działalność, mękę, śmierć, zmartwychwstanie i wniebowstąpienie Jezusa (numery 17-51). W ostatniej części katechizmu ukazano ważniejsze wydarzenia z życia pierwotnego Kościoła (numery 52-57). Ostatnia jednostka katechetyczna zatytułowana "Chrystus znowu przyjdzie" (nr 58) zawiera taki oto komentarz, wskazujący na cele katechizmu:

"Przez cały rok poznawaliśmy Chrystusa, który przyszedł, aby nas zbawić. Poznaliśmy Chrystusa Nauczyciela, który objawił nam Ojca, głosił prawdę o Królestwie Bożym, ukazał drogę zbawienia. Poznaliśmy Chrystusa Króla, który przemawiał jako władzę mający, objawił swoje prawo, zwłaszcza prawo miłości, i wezwał nas do pełnienia tego prawa. Poznaliśmy Chrystusa Kapłana, który modlił się za nas i złożył Ofiarę. Chrystus Nauczyciel, Król i Kapłan spełnia i dziś swoją zbawczą misję w Kościele i będzie

¹³ Zob. s. 5.

ją spełniać aż do ponownego przyjścia na ziemię. Łączmy się z Chrystusem tu na ziemi, aby zjednoczyć się z Nim w pełni w niebie"¹⁴.

Tak obszerne i szczegółowe ukazanie historii zbawienia służy zatem nie tyle poznawaniu minionych wydarzeń, ile odkrywaniu Chrystusa żyjącego w Kościele i coraz pełniejszemu z Nim zjednoczeniu.

Dla podkreślenia jedności historii zbawienia w objaśnieniach omawianych tekstów z Ewangelii lub Dziejów Apostolskich często nawiązuje się do wydarzeń i osób występujących na kartach Starego Testamentu. I tak – na przykład – opowiadanie o ustanowieniu Eucharystii poprzedza przypomnienie: "Żydzi, jak wiesz, obchodzili święto Paschy na pamiątkę wyjścia z Egiptu. W przeddzień święta spożywali wieczerzę. Również na pamiątkę ich ostatniej wieczerzy w Egipcie. Nazywali ją ucztą paschalną. W czasie tej uczty i przez cały najbliższy tydzień jedli chleb niekwaszony – praśny. Stąd nazwa święta: Dzień Praśników"¹⁵. Po nim zaś następują takie oto polecenia: "Przeczytaj słowa Pisma świętego Starego Testamentu mówiące o tym, jak kiedyś na Synaju Mojżesz, po otrzymaniu przykazań, krwią zwierząt ofiarnych przypieczętował przymierze zawarte między Panem a Jego ludem: «Mojżesz wziął krew i pokropił nią lud mówiąc: Oto krew przymierza, które Pan zawarł z wami» (Księga Wyjścia 24, 8), Przypomnij prooroctwo Jeremiasza o nowym przymierzu oraz słowa proroka Malachiasza o ofierze czystej"¹⁶.

Idea historii zbawienia znalazła należyte odbicie w katechizmach ks. bpa E. Materskiego. Wyraźnie akcentuje się jej jedność i chrystocentryzm. A w tym przebija się wielkie umiłowanie dziecka, któremu pragnie się przekazać Jezusa.

THE IDEA OF THE HISTORY OF REDEMPTION AND ITS PRESENTATION IN THE CATECHISMS BY BISHOP EDWARD MATERSKI

S u m m a r y

The idea of the history of redemption permeates the whole Bible and often crops up in the documents of the Vatican Council II. The biblical history of redemption is not a series of loosely connected episodes but

¹⁴ Zob. s. 182.

¹⁵ Tamże s. 121.

¹⁶ Tamże s. 124.

constitutes putting one of love onto practice, which plan owes its unity particularly to the person of Jesus Christ. A broad historical outline of redemption is presented in bishop Edward Materski's catechism "Come, Lord Jesus". His other two catechisms: "We are waiting for the Saviour" and "Lord Jesus is among us" bring this history home to us in more detail. It is in them that the unity and Christocentrism of the redemptory plan have been emphasized.

Translated by Jan Kłos